

многим питањима није могао да дође до онако поузданих резултата као у пређашњим одељцима, ипак се из овога одељка јасно виде ове ствари: 1) да су историјске традиције српске, 2) да становништво у целој области има духовну културу која је несумњиво српска (слава, гусле и многе обичаје) и 3) да су, нарочито код старије генерације, била развијена извесна национална осећања која су српска. Та осећања сачувана су и у бугарском делу области. О њима је г. Николић донео несумњиве потврде. Вредност ових података појачава то што писац износи факта онака каква их је сам чуо и видео, без икаквих даљних дедукција.

Ј. ДЕДИЈЕР.

НОМЕНКЛАТУРА БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА.

СЛУЖБЕНА НАЗВАЊА ОБЛАСТИ И МЕСТА У НОВООСВОЈЕНИМ КРАЈЕВИМА.

У „Српским Новинама“ од 27. августа 1913. год., бр. 186. публикован је краљевски указ од 24. ист. м. о административној подели нових крајева. У њој се налази много изопачених географских назива и сасвим погрешних назвања појединих средова и места. Ми, међутим, немамо потребе преиначавати српска и словенска имена градова и крајева по Старој Србији и Македонији. Могу се толерирати и дијалекатска одступања од књижевног језика у тим називима, као што се толерирају јекавска имена у западним крајевима (Косјерић, Пријепоље, Сјеница) или друга као Жлне, Кална источних крајева Србије у старим границама. Места, дакле, треба звати онако како их народ, сами мешгани зову. Тих изопачавања имена из незнања било је и у старим границама и обично службени називи одрже превагу над правима. Тако се данас опште вели Јагодина а не Јагодна, како то место сада само околни сељаци зову и како су га и наши стари звали (1398. год. у Јагодној, тако и 1411). Исто је тако остало Неготин место Неготина, затим Врања место Врање, како мештани кажу и како средњевековни извори зову и место и жупу око њега („село Горње Врање“, „село Долње Врање“, „у Горњем Врањи“, „по Врању“; само једаред жупа „Врањи“). Једино је службени назив Ужице (fem. pl., у Ужицама) надвладан од народног Ужице (neutr. sing., у Ужицу).

После овога указа, у „Предлогу Закону о присаједињењу Старе Србије Краљевини Србији и о управи у њој“ који је министар спровео Скупштини 12. дец. 1913. год. без мало су све грешке из ранијег указа исправљене, могуће баш и по овоме чланку који је један од меродавних изволео да у рукопису прочита. Ипак чланак неће бити беспредметан, јер остале

власти, нарочито војне, зову све по старом, и што се у јавности врло често по овом предмету јављају предлози сасвим безразложни, неумесни па чак и наопаки који иду на то да се још веће грешке праве или кваре и оно што ваља. У једном дневном листу недавно један гимназијски професор који о свакој ствари има своје мишљење предлаже да се каже велески а не велешки. Један опет предлаже да се име вароши Ђевђелије измени у Ђорђелија.

У поменутом указу од 24. авг. среско место преспанског среза у битољском округу зове се *Ресан*. Стари су писали Ресњ, од чега у месном македонском има Ресен а у књижевном Ресан. Требало би, дакле, оставити *Ресен* (у Ресену). Законски предлог од 12. дец. оставио је по старом, а у указу о местима од 23. јан. ов. г. вели се Ресен.

У истом округу има срез *прилијски* са средиштем у *Прилију*. То је по икавском или западном изговору и дошло је из народних песама из којих огромна већина Срба за тај град и зна. Стари су писали Прилџп и треба, пошто је код нас службена екавщина, срез *прилејски* и град *Прилеј*, како и мештани данас кажу и како су и наши стари изговарали (једаред, 1308. год., castrum Prilep).

Даље, у битољском округу наводи се срез *флорински*, по оближњој вароши која је остала преко границе. Ту варош Грци и Турци зову Флорина, наши међутим саплеменици веле Лерин. Стари наши називали су и град и жупу око њега Хлерин — (град Хлерин код архиепископа Данила и у Душановим повељама ман. Трескавцу из 1335—1336). Тако су је онда звали и странци *φλωρίων, πόλις Χλερινός* код Кантакузена). Треба, дакле, *хлерински* или *лерински*, а не флорински. У пројекту законском од 12. дец. срез је добио сасвим друго име — *мориховски*, по области коју захвата. То је најбоље назвање и само би боље било рећи *муриховски*, како се у народу зове, док је у литератури одомаћено Морихово, по турској форми Морихова.

Окружно место *Кавадар* треба звати *Кавадарце* или *Кавадарци*, како се тамо каже, а не по турски Кавадар.

Срез у томе округу валандовски доцније је назван *дојрански*, пошто је средиште премештено у *Дојран*. Дојран и дојрански је добро и тако треба да остане, а не како предлаже неко у једном дневном листу Дорјан и дојрански, као да је тобож оно прво по турски а ово би друго било по српски. Наши тамо често кажу и Поленин.

Други срез у истом округу *неготински* много боље би било назвати, по крају, *тиквешки*. Нови законски пројекат је све ово исправио: округ се зове тиквешки, тако и стари неготински срез, а окружна варош Кавадарци. Али остала надлештва продужују и даље по старом: „судија у Кавадару“. Варошицу Неготин требало би назвати „Вардарски Неготин“,

за разлику од Неготина код Дунава. Апсурдно је писати: „Неготинска (вардарска) поштанско-телеграфска станица“.

У округу кумановском ранији срез кумановски законски пројекат назива *жеглиговски*, по старој жупи Жеглигову, како се тај крај звао до турског освојења.

У Косовској Митровици формиран је нов округ, назван, по оближњем граду, *звечански*. Срез пак се зове *митровички*. Тако не ваља, већ треба *митровачки*¹. Варош би требало назвати *Косовска Митровица*, за разлику од мачванске или *Митровица на Ибру* за разлику од *Митровице на Сави* (прво би било српскије, друго више по страном). Законски пројекат једаред каже Косовска Митровица, једаред само Митровица, а указ о местима Митровица Косовска. Најбоље је „Косовска Митровица“.

Место ранијег пљеваљског округа дошао је пријеполски округ и у овом срез *милошевски*, по оближњем старом манастиру. Народ данас тај манастир зове Милошева, а стари извори редовно Милешева, те би, држим, боље било срез звати *милешевски*.

Стари приштински округ назван је, сасвим умесно, *косовски*. Срез је назват *грачански*, што је погрешно већ би требало *грачанички*, али би најбоље било, по вароши, *пришћевски*. Приштински је погрешно већ треба приштевски, како народ тамо каже и како су и средњевековни Срби говорили (око 1318. год. пут приштевски, 1389/1402. год. приштевски ђефалија, 1405. и 1417. царина приштевска).

У истом округу има срез *гиљански* и место *Гиљан*. Народ данас вели Гиљане или Гњилане; Гиљан је турски. Стари су говорили Гнивљани или Гњиљани (обоје из 1389/1402. г). Дакле, може и *Гиљане* (у Гиљанима) и *Гњиљане* (у Гњиљанима; од гњио: села Гњила, Гњиљашта), али никако Гиљан. Законски пројекат поправио је име срезу, а и вароши до пола („у Гњилану“).

Назив округ и срез *скопљански* веома вређа уво (скопљанска улица, скопљанска гимназија, скопљанско позориште). Треба *скопски*, како се у народу каже (скопско вино). Немањински су Срби говорили Скопје (обично „град слави Скопје“) и скопски (скопска област, скопска страна). Нови пројекат исправља име и срезу и округу али додаје једну нову грешку: срез *велески* место *велешки*, како је пре било и како је требало и да остане. Остала министарства зову погрешно по старом:

¹ Присвојни придеви од географских имена често су специфични и треба их нарочито знати (Гацко—гатачки, Јадар—јадрански, Свилеува—свилеушки, Умка—умљански, Гроцка—гочански, Прокупље—прокупачки и т. д.). Слушао сам да је једаред пре више година расписом тражено од општина да свака јави имена својих села и присвојне придеве од њих изведене. То не би било лоше учинити и за нове крајеве. У једном истом броју „Српских Новина“ срез у Струги зове се „струшки“, а царинарница у истом месту „струганска“.

много побољшања. Због овога слабог географског знања нашег света одржавају се туђа имена на штету наших. Често се и не зна да за поједина места имају домаћи термини. У једној сасвим озбиљној нашој књизи чувена битка код Виса (1866) описана је као битка код Лисе (тал. Lissa). Вино са тог острва звано је код нас „лиса“. У дневним листовима се може читати о каквом догађају који се десио у Spalato „у Италији“, Castel Nuovo и Херцег-Нови као две вароши, о томе како грчке трупе (у рату 1913) продиру уз „Стримон према Меленикону“ (уз Струму према Мелнику). За познати San Giovanni di Medua има код Црногораца посрбљен назив *Медова*. На новој карти Балкан. Полуострва од В. Маринковића град Бакар у Хрватској означен је као „Букари“ (тал. Bussari). Од овог потпомагања словенских назвања не треба издвајати ни она у Бугарској (Плевен—Плевна, Шумен—Шумла, Русе—Русчук и др.).

О томе како треба транскрибовати латиницом наша географска имена нема никаква правила нити доследности код наших власти. Да ли да се за то употреби хрватско-српска латиница са њеним диакритичним знацима која се употребљава у картографији и странијој научној литератури или француска ортографија? На железницама се транскрипција врши доследно француском ортографијом. Наша поштанска управа раније је искључиво употребљавала француску ортографију (Oujitzé, Knijevatz), у последње време има и домаће латинице. Али правила у томе нема: често има мешавине у једној истој речи. Али је најнедоследније Министарство Народне Привреде. У такозваним недељним „извешћима о болести стоке“ читају се у једном истом акту једна имена транскрибована немачком ортографијом, разуме се, недоследном (Dobrujevatz, Boljevatz, Temnits, Vlasotintze). Њом је увек највише речи исписано. Онда долази француска ортографија (Plajané—Плажане, Roukovo—Пуково, Marchitj—Маршић, Radochine—Радошина). И, најзад, српско-хрватска латиница: Medvedja, Obrež, Rojate, Podujevo, Vranje, Skoplje. При транскрипцији имена Витежевац употребљене су истовремено све три ове ортографије — Vitěževatz. Како је, пак, транскрибована реч Штип не могу одредити (Shetip). Држим да би требало одлучно прићи домаћој латиници која је са својим диакритичним знацима удешена за наш језик. Поводом анкете о наречју и писму у нашој књижевности која је, недавно покренута од стране уредника „Српског Књижевног Гласника“, универзитетски професор из Беча, Милан Решетар, у својем одговору по томе питању, замера нама „на истоку“ и одриче нам „добре намере“ према западном делу народа и општој заједници, кад види да пишемо Pachitch а не Pašić и на поштанским жиговима Beograde а не Beograd, Chabatз а не Šabac. „То су — додаје — ситнице, али најалост врло много значе!“ (Српски Књиж. Гласник за 16. март 1914., с. 441—442). Што се тиче

незгода које би од тога биле за страну ширу публику којој је то писање непознато, њих у сваком случају мора бити, сем да за Немце пишемо немачки, за Французе француски, Енглезе енглески и т. д.

За наш језик имају удешене две врсте латинице. Једна старија, некад општа, која је службена у Хрватској, Далмацији, Босни и коју аустријски ђенералштаб употребљава за писање српских имена на картама (Valjevo, Knjaževac, Сирпија, Саџак, Arangelovac, Djevdjelija или Gjevjelija) и друга, млађа, коју је удесила Југословенска Академија у Загребу и која све више отима маха а у хрватској је науци готово сасвим преовладала (Vajev, Knjaževac, Сирпија, Саџак, Arandelovac, Đevdelija). Од њих две требало би претпоставити ову другу као краћу, прецизнију и естетичнију.¹

Сем вароши има доста и села где су јака арбанашка и турска насеља, као у пећском, ђаковачком крају, затим око Велеса, Штина и по Овчем Пољу, чија су ранија српска имена искварена дотеривањем на арбанашки или турски или и сасвим замењена новим страним називима. У овом би случају власти требале да претпостављају домаћа имена странима. За службена имена треба узети српска која се, истина, често само историјски знају. Таква су, на пример, села код Ђаковице Круšaveš које се још у 13. в. помиње као Крушевац, Sermian—Сремљани, планина Bastroku м. Паштрик, Milaj м. Милишта, Dolj м. Дољанци, Gramačel м. Грмочело. У пећском крају: Gtoždec м. средњевековног Горажде, Pogošna м. Броћна и др. У прешевском крају: Zibefce м. Жбевац, Matalar м. Маминци (Мамалар често у описима концентрисања прве армије за кумановску битку). Код Куманова: Баракли м. Проевци, Биланли—Биљановци, Рахманли—Рамановци, Маршали—Мршевце, Бујкали—Буковце, Дели-Азизли—Деладерица, Али-Факли—Скачковци. У јужном делу Свечага Поља који је насељен Турцима сва села носе турске називе, али се за многа од њих знају ранија српска. Тако се село Ајванли звало пре Иванковац, а с. Татарли Милина. Та би старија имена требало повратити.² У Тиквешу су Турци звали Војшан село Војшинце, а Прождова с. Прждево. Стојаково код Ђевђелије звали су Турци Кумлукјој, Здеглаве код Охрида Издеглава, Башино Село код

¹ Пре неколике године питала је актом поштанска управа универзитетски Географски Завод да ли треба писати: Belgrad, Belgrade, Beograd или Beograde. Одговорено је да треба Belgrade или Beograd, што се није хтела немачка ортографија. Овде бих се и ја изузетно држао француске ортографије, само бих се задржао једино при писању *Belgrade*. Beograde је велико новачење. А изговор „Белград“ није стран него опет српски, старији, који је код странаца очуван а код нас измењен. Г. Цвијић је за то да се пише Beograd.

² Државни Савет у својим примедбама на помињати законски пројекат тражи да се за место Феризовић „оживи старо историско име Урошевац“. Историско име то није, јер га нема нигде забележеног. Указ о местима у Новим Крајевима од 23. јан. ов. г. већ је заменио име Феризовић називом Урошевац.

Велеса Пашакјој, Лапље Село код Приштине Кадикеј, Осаницу код Новог Пазара Чилерџик. Каткад су Турци, насељујући мухаџере, давали њиховим колонијама имена у част појединих султана. Тако су чинили у Новопазарском Санџаку, но тамо ти називи нису хватали корена. Али на Косову имају села: Азизије, Фатије, два села Орханије и три села која носе име Хамидије. Пехчево су Турци службено звали Османије.

У овоме посрбљавању не треба ипак претеривати. Код нас су чести повици у јавности што се једна станица код Београда зове Влашко Поље. То међутим не чини ништа. Код нас има врло много назива по страним народностима: Влах, Латинин, Роман, Сас, па онда Арнаут, Арбанас, Куман, Печенег, Мађар, Турчин, Хрват. И у новим крајевима има с. Бугариње код Куманова и с. Бугарићи код Косовске Митровице.¹ Та имена баш значе да су те народности у том крају стране, егзотичне. Тако има и назвања изведених од Србин на туђем земљишту. У Бугарској код Самокова има „Српско Село“, у Хрватској на Купи „Српске Моравице“². Позната је још варошица Срб у Хрватској. На Струми, у кланцу Кресни, има с. Србиново, Србинов Врх и место Србин ханлари (Србинови ханови). Код Бера има с. Сервохор (грчки: српско село).³ Има, истина, назвања изведених од речи Србин и у нашим земљама: код Гостивара с. Србиново, код Кичева с. Србица, код Врање брдо Српска Чука, код Призрена с. Србица, у Теклићима у Црној Гори „Срски Врх“ (у правој Црној Гори не каже се „српски“ него „срски“) и у Зети брдашце „Срска“. Овамо не треба прибрати додатке „Српски“ уз многа села по Босни која се тако зову по православном становништву, за разлику од других села са додацима „латински“ или „турски“.

Василије Марковић.

ИСТОРИЈА И ДУШЕВНЕ ОСОБИНЕ ВАЖНИЈИХ ПОРОДИЦА.

Под овим насловом објављиваћемо кратке студије о историји и психичким особинама породица. У наслову је стављено важнијих породица само зато што оне држе до предака (махом више но остале), знају претке за неколико колена, њихов рад и њихове психичке особине. Али је од значаја исто испитати и за остале, нарочито за разгранате породице, и ако нису

¹ У делу Македоније који је припао Грцима има код Водена с. Бугарени.

² Оба су ова имена административним путем замењена другима.

³ Овамо канда не иде име вароши Сервија у јужној Македонији, ма да су наши патриотски писци често склони да из ове сличности изводе закључке.